

PRESSMEDDELANDE

De som mår dåligt har det sämre Flickor mår sämre än pojkar

Socialhögskolan, Stockholms universitet
presenterar i dag rapporten

Ungdomars livskvalitet

av

Fil. Dr. Stig Elofsson

Vilka mår dåligt ? Resultaten visar att ungdomar som skattar sin livskvalitet extremt lågt har sämre social bakgrund (bor oftare med ensamstående förälder, familjen har mindre materiella resurser), sämre relation till föräldrar, sämre skolsituation och sämre fritidssituation. Ungdomar som redovisas låg livskvalitet uppvisar i högre utsträckning än andra ungdomar olika tecken på bristande social anpassning, såsom rökning, alkoholkonsumtion, snatteri. Speciella analyser visar att relationen till föräldrar spelar en viktig roll för både pojkar och flickor, medan social bakgrund (familjesituation, familjens materiella resurser) slår igenom starkare bland flickor. Indikationer på bristande social anpassning kopplas däremot mest tydligt till låg livskvalitet bland pojkar. Dessa fakta har klart en viktig politisk betydelse med tanke på de besparingar och nedskärning som skett inom en rad områden under 1990-talet.

Redan i en tidigare rapport *Måste unga flickor må sämre än unga pojkar?* konstaterade jag att **flickor i högre utsträckning än pojkar mår dåligt**, ett resultat som framträdde mycket genomgående. Detta kan ej förklaras av olikheter med avseende på familje-, skol- och fritidssituation, även efter kontroll för detta kvarstår könsskillnaderna. Jag har i en annan representativ befolkningsstudie *Unga kvinnors hälsa* kunnat konstatera att könsskillnaderna är betydligt större i åldersgruppen 18-24 år än i övriga åldersgrupper. Unga kvinnor skattar sin hälsa och livskvalitet mycket lägre än unga män och skillnaderna mellan könen är mycket större än i andra åldersgrupper. Den samlade bilden från dessa studier pekar på att flickor och unga kvinnor har en speciellt utsatt situation, något som måste uppmärksammas mera av politiker.

De som mår dåligt har det sämre. Påståendet kan förefalla självklart men har i många sammanhang ifrågasatts. De levnadsnivåundersökningar som genomförs i Sverige och många andra länder tar ej med subjektivt upplevd livskvalitet, därför att man anser att individens anspråksnivå i alltför hög grad kan påverka skattningarna. Risken är stor att personer som lever under sämre sociala omständigheter har låga anspråk och därför är mycket nöjda med sin livskvalitet, medan de som har en mycket bättre social situation har högre krav och därför är mindre nöjda. Detta är inte ett problem enbart inom forskningen, många gånger ifrågasätter vi även i det vardagliga livet subjektiva bedömningar av människors subjektiva uppfattning om sin livssituation. Hur många gånger har vi inte sagt till någon som "mår dåligt" att det är väl inte så farligt.

Samtidigt som levnadsnivåundersökningar i hög grad ifrågasätter subjektiva skattningar av livskvalitet (hur man mår), har just sådana subjektiva bedömningar fått allt större betydelse inom den medicinska forskningen. "Objektiva" mått som tillfrisknande, överlevnad och funktionell förmåga kompletteras med individens egna, subjektiva bedömningar av livskvalitet. Även här gäller givetvis att problemet med anspråksnivå finns kvar, vilket gör att tolkningar måste göras med försiktighet. Det är mycket rimligt att anta att patienten befinner sig i ett beroendeförhållande till läkaren och gärna vill ge denne positiva omdömen. Det är självklart så att läkaren strävar efter att patienten skall må bra, bli frisk - ett faktum som patienten självklart vet om. Det är då möjligt att patienten ger en lite positivare bild av sin livskvalitet (än vad den i verkligheten är) för att uttrycka en positiv värdering av läkaren.

Denna rapport visar att det finns en tydlig koppling mellan ungdomars subjektiva bedömning av sin livskvalitet och deras reella situation. **Ungdomar som skattar sin livskvalitet lågt har i en lång rad avseenden en sämre livssituation.** Detta är inte bara ett intressant resultat från forskningssynpunkt utan har även stor praktisk betydelse. Det innebär att frågor kring livskvalitet kan användas för att beskriva ungdomarnas livssituation (från deras eget perspektiv). I många undersökningar bygger beskrivningen av ungdomars levnadsförhållanden på uppgifter om föräldrarna eller uppgifter som lämnats av föräldrar,

sällan på direkta uppgifter från ungdomarna själva. Resultaten från rapporten visar att det är möjligt att göra enkla studier som bygger på ungdomarnas egna svar, något som är ytterst viktigt med tanke på de förändringar som skett och forfarande sker när det gäller familjeförhållanden och inom skola och fritidsområdet. Här finns möjligheter till att relativt enkelt (i varje fall mycket enklare än med traditionella levnadsnivåundersökningar) följa upp ungdomarnas situation och tidigt fånga upp ungdomar med en dålig livssituation.